

**Seksualność dzieci do lat 6 : zestawienie bibliograficzne w wyborze**  
**Wybór i opracowanie Ewa Lewicka**  
**Kielce : Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, 2016**

**Wydawnictwa zwarte**

1. Bejger, Zuzanna : Postawy nauczycielek wychowania przedszkolnego oraz studentek pedagogiki wobec seksualności dzieci w wieku 3-6 lat / Zuzanna Bejger [et. al.]. W: Psyche - ciało - całość / pod red. Joanny Lessing-Pernak [et al.]. - Bydgoszcz : Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2011. - S. 21-38  
Biblioteka Uniwersytetu Jana Kochanowskiego – Czytelnia Pedagogiczna
2. Biała, Monika : Przedszkolaki : co każdy rodzic i nauczyciel wiedzieć powinien. - Warszawa : Fraszka Edukacyjna, 2008. – S. 107-116 : Seksualność dziecięca  
Sygn. 245739 Wypożyczalnia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej  
Sygn. 245760 Czytelnia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
3. Pietryczuk, Bożena : Problemy seksualności dzieci. W: Edukacja małego dziecka. T. 7, Przemiany rodziny i jej funkcji : praca zbiorowa / pod red. Ewy Ogrodzkiej-Mazur, Urszuli Szusić, Aleksandry Minczanowskiej. - Cieszyn : Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego ; Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2015. - S. 109-114  
Sygn. 256514 Czytelnia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej  
Sygn. 256515, 256516 Wypożyczalnia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
4. Waszyńska, Katarzyna : "Kiedy dzieci są małe, daj im korzenie, a kiedy są duże, daj im skrzydła" : seksualność małego dziecka - wskazania dla edukacji seksualnej i wychowania / Katarzyna Waszyńska. W: Świat małego dziecka. T. 2 / red. nauk. Hanna Krauze-Sikorska, Michał Klichowski, Kinga Kuszak. - Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2013. - S. 119-126
5. Waszyńska, Katarzyna : Przejawy seksualności dziecka w wieku przedszkolnym : kontekst edukacyjny. W: Przemiany seksualności w społeczeństwie współczesnym : teoria i rzeczywistość / red. nauk. Zbigniew Lew-Starowicz, Katarzyna Waszyńska. - Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2012. - S. 131-147  
Na podstawie badań.  
Wrocław - Biblioteka Uniwersytecka  
Wrocław - Zakład Narodowy im. Ossolińskich  
Toruń - Biblioteka Uniwersytecka  
Bydgoszcz - Biblioteka Medyczna Collegium Medicum  
Bydgoszcz - Biblioteka Główna Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego  
Lublin - Wojewódzka Biblioteka Publiczna  
Łódź - Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego  
Łódź - Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego  
Kraków - Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego  
Kraków - Biblioteka Jagiellońska i Biblioteka Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego  
Tarnów - Biblioteka Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej

Warszawa - Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego  
Warszawa - Połączone Biblioteki Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Polskiego Towarzystwa Filozoficznego  
Warszawa - Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego  
Białystok - Biblioteka Uniwersytecka  
Katowice - Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego  
Olsztyn - Biblioteka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego  
Poznań - Biblioteka Uniwersytecka

### **Wydawnictwa ciągłe**

6. Babik, Marek : Edukacja seksualna przedszkolaków. W: Wychowanie w Przedszkolu. - 2014, nr 5, s. 5-9
7. Beisert, Maria : O rozważnym wspomaganiu rozwoju seksualnego człowieka. W: Kwartalnik Pedagogiczny. - 2010, nr 2, s. 13-36
8. Beisert, Maria : Rozwojowa norma seksuologiczna jako kryterium oceny zachowań seksualnych dzieci i młodzieży. W: Bliżej Przedszkola. - 2010, nr 7-8, s. 52-57
9. Bieńko, Mariola : Seksualność dziecka w aspekcie psychospołecznym. - (Wykorzystywanie seksualne dzieci : ofiary ; cz. 3). W: Dziecko Krzywdzone. - 2004, nr 9, s. 19-31  
Rozważania na temat rozwoju psychoseksualnego i erotycznego dzieci od narodzin do dziesiątego roku życia.
10. Czajeczny, Dominik : Kto się boi dziecięcej seksualności ? Cz. 1. W: Remedium. - 2015, nr 7/8, s. 42-44
11. Czajeczny, Dominik : Kto się boi dziecięcej seksualności? Cz. 2. W: Remedium. - 2015, nr 10, s. 17-19
12. Friedrich, William N. : Korelaty zachowań seksualnych małych dzieci / tł. Agnieszka Nowak. W: Dziecko Krzywdzone. - 2012, nr 4, s. 27-40. - Bibliogr.
13. Normatywne zachowania seksualne u dzieci - nowe ustalenia badawcze / William N. Friedrich, Jennifer Fisher, Daniel Broughton, Margaret Houston, Constance R. Shafran. W: Dziecko Krzywdzone. - 2012, nr 4, s. 51-69  
Zachowania seksualne dzieci można podzielić na kilka kategorii, z których każda ma swój odpowiednik w zachowaniach osób dorosłych. Są to: przestrzeganie granic osobistych, ekshibicjonizm, zachowania związane z rolami płciowymi, autostymulacja, zainteresowanie seksualnością, natarczywość seksualna i wiedza seksualna. Wiedza na temat normatywnych zachowań seksualnych dzieci jest niezwykle istotna. Badania przeprowadzono na grupie 1114 dzieci w wieku od 2 do 12 lat. Były one oceniane przez swoich opiekunów. Zaprezentowano wyniki badań.
14. Garstka, Tomasz : Na dobry początek... - (Wszystko, co uczniowie chcą wiedzieć o seksie, ale boją się zapytać). W: Głos Nauczycielski. - 2010, nr 6, s. 12

Wstęp do nowego cyklu artykułów "Wszystko, co uczniowie chcą wiedzieć o seksie, ale boją się zapytać" przeznaczonego dla nauczycieli i wychowawców pracujących z dziećmi i młodzieżą.

15. Jósewicz, Marta : Przedszkolaki i seksualność. W: Wychowanie w Przedszkolu. - 2007, nr 9, s. 20-25  
Specyfika rozwoju seksualnego dziecka w wieku przedszkolnym, rozważania na temat potrzeby edukacji seksualnej dzieci w tej fazie rozwoju. Etapy wprowadzania treści edukacji seksualnej u dziecka przedszkolnego, sposoby rozmowy o sprawach intymnych.
16. Kossakowska, Karolina : O seksualności przedszkolaka. W: Wychowanie w Przedszkolu. - 2012, nr 3, s. 54-59  
Zainteresowanie dziecka w wieku przedszkolnym sferą seksualną jako normalny i naturalny proces rozwoju (ekshibicjonizm erotyczny, zabawy erotyczne, miłości dziecięce, masturbacja).  
[http://www.edupress.pl/download/gfx/edupress/pl/defaultopisy/928/1/1/8201500704\\_wychowaniewprzedszkolu\\_03\\_2012\\_arttykul.pdf](http://www.edupress.pl/download/gfx/edupress/pl/defaultopisy/928/1/1/8201500704_wychowaniewprzedszkolu_03_2012_arttykul.pdf)
17. Kusztal, Justyna : Pedagog w przedszkolu a problem przemocy seksualnej wobec dziecka. W: Wychowanie w Przedszkolu. - 2012, nr 6, dod. Poradnik Prawny Nauczyciela i Dyrektora Przedszkola s. [1]-4  
Profesjonalne działanie wychowawcy i dyrektora przedszkola w sytuacji zetknięcia się z problemem przemocy w rodzinie wobec dziecka. Wymiar kary dla sprawcy przemocy. Badania o potrzebach szkoleniowych w związku z przemocą wobec dzieci, w tym przemocą seksualną. Obowiązki nauczyciela związane z zetknięciem się z problemem przemocy. Czytelnia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
18. Lisewska, Anna : Wiedza może pomóc / Anna Lisewska ; rozm. przepr. Aleksandra Denst-Sadura. W: Głos Nauczycielski. - 2010, nr 19, s. 12  
Rozmowa z Anną Lisewską, psychoterapeutką psychoanalityczną na temat rozwoju psychoseksualnego młodzieży.
19. Manasterska-Wiącek, Edyta : Świadomość płci i seksualności w wypowiedziach dziecięcych. W: O płci, ciele i seksualności w języku i mediach / pod red. Małgorzaty Karwatowskiej [et al.]. - Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2014. - S. 275-294
20. Melka-Roszczyk, Marta : Seksualność? Nic w niej złego! W: Psychologia w Szkole. - 2013, nr 4, s. 82-89.  
W artykule przedstawiona została problematyka seksualności dziecięcej; jak postępować z zachowaniami seksualnymi dziecka. Propozycje dla nauczycieli, które mają ułatwić odpowiednie reagowanie na zachowania uczniów o zabarwieniu seksualnym.
21. Polcyn, Sylwia : Masturbacja jako (nie)normalny przejaw seksualności dziecięcej - rola rodziny i nauczycieli. W: Remedium. - 2014, nr 11, s. 1-4
22. Ratkowska-Pasikowska Justyna, Pasikowski Sławomir : Przekonania dorosłych na temat seksualności dzieci w wieku przedszkolnym : dyskusja i badania w kontekście zagadnienia czynników zagrożenia marginalizacją. W: Problemy Wczesnej Edukacji. - R. 9, nr 2 (2013), s. [73]-89. - Bibliogr.  
Głównym problem odnosi się do wiedzy i poglądów na temat seksualności dziecka jako czynników stwarzających ryzyko marginalizacji, co stwarza zagrożenie dla prawidłowego

rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym. Wiedza o specyfice rozwoju seksualnego dziecka określa zakres akceptacji form zachowań seksualnych poprzez zapewnienie indywidualnych lub społecznych norm odniesienia. Stąd, może być uważany za jeden ze wskaźników odpowiedzi seksualnej ekspresji dziecka i jeden ze wskaźników ryzyka marginalizacji w wyniku seksualności. Na przykład, napiętnowania. Jednak w literaturze trudno jest znaleźć opis systematycznych metod i narzędzi dla dorosłych, które pozwoliłyby im na zdiagnozowanie poziomu wiedzy na temat seksualności dziecka. Dlatego autorzy pracy postanowili zbudować takie narzędzie. Podstawową kwestią było ustalenie zakresu zachowań, które mogą być włączone do prawidłowego rozwoju.

Biblioteka Uniwersytetu Jana Kochanowskiego – Czytelnia Pedagogiczna

23. Resler-Maj, Anna :Seksualni od maleńkości. W: Charaktery. - 2008, nr 9, s. 26-30
24. Sawionek, Joanna : Seksualność przedszkolaka - rozwój i ekspresja seksualna. W: Remedium. - 2009, nr 12, s. 6-7
25. Walendzik-Ostrowska, Agnieszka : Edukacja seksualna najmłodszych. W: Wychowanie w Przedszkolu. - 2011, nr 9, s. 26-31
26. Walendzik-Ostrowska, Agnieszka : Problemowe zachowania seksualne dzieci i młodzieży. W: Remedium. - 2015, nr 4, s. 18-20
27. Walendzik-Ostrowska, Agnieszka : Wychowanie i edukacja w zakresie seksualności młodszych dzieci. W: Remedium. - 2011, nr 1, s. 26-27  
Podstawowe zasady dotyczące edukacji seksualnej małych dzieci.

#### **Dokumenty elektroniczne dotyczące szkoleń na temat seksualności dzieci**

28. Akademia rodzica: moje dziecko się masturbuje : seksuolog radzi w kursie online. – Tryb dostępu: <http://karolinapiotrowska.com/produkt/dziecko-sie-masturbuje/>
29. Być bliżej dziecka : jak reagować na przejawy seksualności dzieci i młodzieży w wieku szkolnym : warsztat dla nauczycieli i rodziców. – Tryb dostępu: <http://centrumcde.pl/>  
Informacja o szkoleniu w tabelce.
30. Rozwój psychoseksualny dziecka w wieku przedszkolnym – warsztat dla pedagogów oraz dla rodziców. – Tryb dostępu: [http://www.centrum-seksuologiczne.pl/szkolenia\\_i\\_edukacja\\_seksualna.html](http://www.centrum-seksuologiczne.pl/szkolenia_i_edukacja_seksualna.html)  
Po szkoleniu uczestnik będzie: posiadał umiejętność formowania kobiecości - męskości u dzieci poprzez dostarczanie pozytywnych wzorców do naśladowania, wiedział jak odpowiadać na trudne pytania swoich dzieci dotyczące seksualności człowieka, umiał dostrzec granicę między normą a patologią w zakresie zachowań seksualnych dziecka, znał praktyczne i bezpieczne sposoby edukowania przedszkolaka w zakresie seksualności człowieka.
31. Seksualność dzieci – czyli jak rozmawiać z dziećmi o „tych sprawach” – szkolenie warsztatowe. – Tryb dostępu: <http://www.lokomotywa.civ.pl/towarzystwo-edukacyjne/konferencje-i-szkolenia/seksualnosc-dzieci-czyli-jak-rozmawiac-z-dziecmi-o-tych-sprawach-szkolenie-warsztatowe/>  
M.in. jak rozwija się dziecko. Jakie zachowania powinny budzić niepokój? Jak reagować w sytuacjach, w których dziecko ujawnia zainteresowanie sferą seksualności? Jakie zachowania w danym wieku są prawidłowe? Jak rozmawiać z dziećmi o seksualności?

32. Seksualność dzieci i młodzieży – szkolenie dla profesjonalistów. – Tryb dostępu: <http://www.rb-pro.pl/seksualnosc-dzieci-i-mlodziezy-szkolenie-dla-profesjonalistow/>  
Wiedza o rozwoju seksualności – praktyczna, aktualna, oparta na nauce i praktyce. Jak wspierać dzieci w rozwoju? W jaki sposób seksualność wiąże się z innymi obszarami rozwoju dziecka? Jak rozmawiać z dziećmi o seksualności – jakiej wiedzy i umiejętności potrzebują dzieci na poszczególnych etapach rozwoju?
33. Seksuologia praktyczna. – Tryb dostępu: <http://www.podyplomowe.pl/swps-poznan/poznan-studia-podyplomowe/psychologia/seksuologia-praktyczna>  
[Studia podyplomowe, dwa semestry]  
Studia skierowane się do psychologów, pedagogów oraz lekarzy i innych osób pracujących w zawodach medycznych, których praca zakłada podnoszenie jakości życia seksualnego, działanie na rzecz bezpiecznej i zdrowej seksualności, popularyzację wiedzy o seksualności (np. prowadzenie edukacji seksualnej) lub pomoc w radzeniu sobie z typowymi problemami i zaburzeniami związanymi ze sferą seksualną.
34. Szkolenie specjalistyczne „Zaburzenia seksualne dzieci i młodzieży”. – Tryb dostępu: <http://www.swps.pl/images/stories/sopot/cpik/sylabus-rozowjowy-szkolenia-2013-Zaburzenia-seksualne-dzieci-i-mlodziezy.pdf>  
M.in. Współczesne badania dotyczące seksualności dzieci i młodzieży. Rozwój psychoseksualny dzieci i młodzieży. Ekspresja seksualna okresu dzieciństwa.
35. Założenia i cele edukacji seksualnej : przewodnik. Porozumienia na rzecz upowszechniania edukacji seksualnej dzieci i młodzieży w polskiej szkole. – Tryb dostępu: <http://spunk.rownasie.pl/wp-content/uploads/2013/01/Za%C5%82o%C5%BCenia-i-cele-edukacji-seksualnej.-Przewodnik.pdf>